

Πλούτος και εργασία κατά την Ορθόδοξη Παράδοση και οι προοπτικές τους μέσα στον σύγχρονο κόσμο

[Ορθοδοξία / Θεολογία](#)

[Ηλίας Βασιλειάδης, Θεολόγος, MSC Δογματικής](#)

Εισαγωγή

Στο παρών άρθρο αφενός θα παρουσιάσουμε ευκρινώς την πατερική σκέψη που αφορά την εργασία και τον πλούτο και αφετέρου θα επιχειρήσουμε να τις τοποθετήσουμε μέσα στη σύγχρονη κοινωνία και να ερευνήσουμε το κατά πόσο εφαρμόσιμες είναι.

Σκοπός μας είναι ν' εξετάσουμε με σαφής επιστημονικούς όρους και παγιωμένα επιστημονικά συμπεράσματα την σχέση του ανθρώπου με την οικονομία από την οπτική του Χριστιανισμού. Ο άνθρωπος μετά την πτώση του καλείται ν' αντιμετωπίσει νέες συνθήκες ζωής και διαβίωσης. Έτσι κλήθηκε από τον Θεό ν' εργαστεί για να παράξει τα απαιτούμενα προς τα ζην για να μπορέσει ν' επιβιώσει [\[1\]](#). Σκοπός του ανθρώπου ν' εργαστεί προς όφελος του κοινού καλού, όπως αυτά

διατυπώνονται ευκρινώς στα ιδεώδη του κοινοβιακού μοναχισμού[2]. Κάθε προσπάθεια απόκτησης και επέκτασης του πλούτου έρχεται σε μια απόλυτη αντίθεση με την χριστιανική ηθική, η οποία θέλει τον άνθρωπο διαρκώς προσηλωμένο στην επίτευξη του καθ' ομοίωση, που θα οδηγήσει στην θέωση[3]. Η επίγεια ζωή αποτελεί μια διαρκούς αντίθεσης ανάμεσα στην εξασφάλιση του άρτου και την ανάγκη για την επίτευξη της θέωσης. Τα παρόντα έχουν ένα χαρακτήρα προσωρινό[4]. Η Πατερική παράδοση στέκεται μπροστά στα επίγεια μέσα από ένα δίπολο, που στηρίζεται από την μια ότι η εργασία, ο πλούτος και τα αγαθά καλύπτουν τις βασικές ανάγκες με γνώμονα τον άνθρωπο και από την άλλη ασκούν μια δριμεία κριτική απέναντι στα παρόντα όταν αυτά τείνουν να γίνουν εργαλεία καταπίεσης και εξαθλίωσης του ανθρώπινου είδους[5]. Θέσεις και μηνύματα που εκπέμπουν μια διαχρονικότητα απέναντι στην ζωή και στην ύπαρξη, που δεν θα μπορούσαν ν' είναι τόσο επίκαιρα, όσο τίποτα άλλο μέσα σε μια παρακμάζουσα εποχή, όπως είναι η δική μας.

Άνθρωπος και Πλούτος στον Χριστιανισμό

Μέσα στην μακραίωνη παράδοση της Εκκλησίας μας γίνεται μια εκτενής αναφορά στο πως θα διαχειριστούμε τις ανάγκες της παρούσης ζωής, όπως αυτές δημιουργήθηκαν από την πτώση των Πρωτοπλάστων από τον Παράδεισο και την απομάκρυνση από τον Δημιουργό[6]. Όμως ο Χριστιανισμός δεν ανέπτυξε ποτέ μια συστηματική θεωρία για την οικονομική ζωή[7]. Παρατηρούνται μέσα στην πατερική παράδοση διάσπαρτα στοιχεία που συνδέονταν άμεσα με την εφαρμογή

της ποιμαντικής, τους όρους κατ' οικονομία και κατ' ακρίβεια, την ηθική ζωή του Χριστιανισμού και την διδασκαλία περί του ανθρώπου.

Ο Θεός ήδη από τον Παράδεισο μας είχε ορίσει ως διαχειριστές και προστάτες αυτού του κόσμου και όχι ως ιδιοκτήτες του[8]. Στα Ευαγγέλια απαντώνται οι προτροπές και οι συστάσεις του Χριστού και περιγράφονται οι ενέργειες που σχετίζονται με την ιδιοκτησία[9]. Π.χ., στην συνάντηση του με τον πλούσιο νεαρό άνδρα όταν εκείνος ρώτησε τον Χριστό πως μπορεί να σωθεί; Ο Χριστός του απάντησε να πουλήσει όλη του την περιουσία και να την διαθέσει στους φτωχούς [10]. Στην περίπτωση των 1500 προτρέπει τους Αποστόλους να διανέμουν τα τρόφιμα που υπήρχαν στους παρευρισκόμενους[11]. Συμπεραίνουμε βάσει των ανωτέρων ότι αναγνωρίζεται καταρχάς η διαρκής ανάγκη κάλυψης των βιοτικών αναγκών όπως αυτές προκύπτουν. Έτσι ο άνθρωπος με την βοήθεια των χρημάτων και των υλικών αγαθών καλείται να στηρίξει τον πάσχοντα, τον κατατρεγμένο, τον φτωχό, τον διψασμένο και πεινασμένο, τα ορφανά και τις χήρες[12]. Ο άνθρωπος καλείται να μεταβάλει το εγώ σε εμείς[13]. Η κοινωνία πρέπει να λειτουργεί ως ένα κοινόβιο μέσα στο οποίο πρέπει να είμαστε όλοι ίσοι, όπως μας βλέπει ο Ουράνιος Πατέρας μας[14]. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η 1^η Κοινότητα των Ιεροσολύμων.

Η κριτική των Πατέρων στρέφονταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον απέναντι στο πρόβλημα απόκτησης πλούτου, δια του οποίου ο άνθρωπος θ' απομακρύνονταν από τον βασικό του στόχο που ήταν η θέωση και ο δρόμος προς την αθανασία[15]. Έτσι μέσα στην πατερική παράδοση διακρίνονται δύο κύριες τάσεις[16]:

A. Η πρώτη αποτυπώνεται από εκείνους τους Πατέρες που ανέπτυξαν ποιμαντικό έργο ως επίσκοποι. Κατά την τάση αυτή, η έννοια της ιδιοκτησίας δεν απορρίπτεται, ακόμη και αν υπάρχουν άνθρωποι αποκλείονται απ' αυτή. Αλλά δεν θα πρέπει να είναι εμπόδιο με το οποίο κάποιος άνθρωπος ν' αποκτήσουν και εκείνοι ιδιοκτησία. Έτσι δημιουργήθηκε μια θεωρία, η οποία λέγει τα εξής: ο άνθρωπος δεν είναι ιδιοκτήτης των αγαθών, αλλά διαχειριστής τους που καλείται να τα μοιραστεί μ' εκείνους που δεν έχουν. Βέβαια αυτές οι θέσεις πολλές φορές μεταβάλλονται για να μπορέσουν να κάμψουν την σκληρότητα των εχόντων[17].

B. Η δεύτερη τάση αναπτύσσεται από τους Πατέρες της Ερήμου, που ήταν ασκητές. Αντιμετωπίζουν την έννοια του πλούτου μ' ένα πολύ αρνητικό τρόπο. Έδιναν μεγαλύτερη βαρύτητα στην πνευματική διάσταση της ζωής και στην διαρκή πνευματική άσκηση.

Στον Χριστιανισμό σημασία δεν έχουν τα πρόσκαιρα[18]. Γι' αυτό τα υλικά αγαθά είναι ασυμβίβαστα με την κατάσταση της αθανασίας[19]. Ο άνθρωπος πρέπει να

ενδιαφέρεται για την αποκατάσταση της εικόνας τους, όπως αυτή έχει αμαυρωθεί [20]. Η ιδιοκτησία δεν απαγορεύεται, αλλά μέχρι το σημείο της κάλυψης των στοιχειωδών[21]. Αυτό έχει ως στόχο ν' αποτρέψει την εκδήλωση της πλεονεξίας. Τα αγαθά καλύπτουν τις παροδικές ανθρώπινες ανάγκες, αλλά δεν αποδίδουν στον άνθρωπο την πραγματική ευχαρίστηση που επιθυμεί[22]. Η προσήλωση σ' αυτά είναι μια αποτρεπτική δύναμη για την ολοκλήρωση που εκείνος επιθυμεί[23]. Η απόκτηση και η επέκταση πλούτου είναι μια εγωιστική πράξη στην οποία ο άνθρωπος ενδιαφέρεται για το προσωπικό του συμφέρον και όχι για την ικανοποίηση της συλλογικής ζωής[24]. Ενώ τα αγαθά είναι κοινά για όλους τους ανθρώπους. Δυστυχώς υπάρχουν άνθρωποι που είναι φτωχοί. Και αυτό είναι αποτέλεσμα της κακής χρήσης του αυτεξουσίου[25]. Η εγωιστική χρήση του πλούτου καθιστά τον άνθρωπο δυστυχισμένο, ενώ η αλτρουιστική χρήση του τον καθιστά ευτυχισμένο και πλήρη[26]. Γιατί τα οικονομικά αγαθά πρέπει να διακινούνται όπως τα φυσικά.

Η ανισότητα που επικρατεί στον κόσμο είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο όπου οι ρίζες του απαντώνται στις επιπτώσεις που επέφερε η πτώση μας από τον Παράδεισο[27]. Είναι αποτέλεσμα της αμαρτίας και κακή χρήση του αυτεξουσίου [28]. Ο Θεός έδωσε το δικαίωμα στους ανθρώπους να ρυθμίζουν από μόνοι τους την κοινωνική συγκρότηση. Η άνιση κατανομή των υλικών είναι προϊόν της ανθρώπινης απληστίας και αδιαλλαξίας. Ο πλούτος πρέπει να χρησιμοποιείται με πνεύμα χριστιανικής αγάπης[29]. Αυτός ο περιορισμός του πλούτου βλάπτει τον άνθρωπο ατομικά και συλλογικά[30].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Χριστιανική Ηθική II, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 345 : <<Μετά την πτώση όμως η εργασία συνδέθηκε με τον πόνο για την ωφέλεια και τον σωφρονισμό.>>

[2]. Μαντζαρίδης Γ., Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 312: <<Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κύριος διοργανωτής του ανατολικού μοναχισμού, ο Μ. Βασίλειος, επισημαίνει ότι σκοπός της εργασίας δεν πρέπει να είναι ο ίδιος ο εργαζόμενος , αλλά ο πλησίον.>>

[3]. Μαντζαρίδης Γ., *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, σ. 311: <<Ο στόχος προς τον οποίο κατευθύνεται η Ορθόδοξη Εκκλησία, ή όπως χαρακτηριστικά σημειώθηκε το θρησκευτικό ιδεώδες της είναι η *θέωση*.>>

[4]. Βλ. ό.π., σ. 311:<<Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν αντιμετωπίζει τον κόσμο και την ανθρώπινη παρουσία και δράση μέσα σε αυτόν λογοκρατικά αλλά λειτουργικά. Έτσι όλα τα πράγματα του κόσμου, που θεωρούνται καθεαυτά μάταια, επισημαίνονται ταυτόχρονα και ως ιδιαίτερα σημαντικά, γιατί αποτελούν μέσα αναφοράς προς τον Θεό και τον πλησίον.>>

[5]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Χριστιανική Ηθική II*, σ. 451: <<Γενικά σε σχέση με τα οικονομικά αγαθά οι Πατέρες της Εκκλησίας κινούνται σε ένα φάσμα, που αρχίζει από την απλή ανοχή διατηρήσεώς τους με τη μορφή της ιδιοκτησίας, όταν αυτή χρησιμοποιείται για κοινωνικούς σκοπούς, και φτάνει ως την απόλυτη απόρριψη οποιασδήποτε ατομικής ιδιοκτησίας και την προβολή της κοινοκτημοσύνης.>>

[6]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Πλούτος και Πτώχεια*, https://www.pemptousia.gr/vivliothiki/mantzaridisploutos_book/mobile/index.htm :<< Τα αγαθά αυτά δημιουργήθηκαν από τον Θεό και προσφέρονται στους ανθρώπους για χρήση και ευχαριστία.>>

[7]. Κωτσιόπουλος Π. Κ., *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, Θεσσαλονίκη 2017, σ. 302:<<Δεν επεχείρησε η Ορθόδοξη παράδοση λεπτομερή και συστηματική επεξεργασία του προβλήματος της Πολιτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογία της Οικονομίας.>>

[8]. Μαντζαρίδης Γ. Ι. , *Χριστιανική Ηθική II*, σ. 460:<<Ο άνθρωπος κατά τη χριστιανική διδασκαλία είναι οικονόμος και όχι κύριος των αγαθών που βρίσκονται στη διάθεση του.>>

[9]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Πλούτος και Πτώχεια* :<< Ο ίδιος ο Χριστός πέρασε την επίγεια ζωή του φτωχικά, χωρίς να έχει «που την κεφαλήν κλίνη» [6]. Ανάλογο τρόπο ζωής υπέδειξε και στους μαθητές του. Αυτό όμως δεν εμπόδιζε τον Χριστό να συμπεριφέρεται ως κοινωνικός άνθρωπος. Μάλιστα οι εχθροί του συγκρίνοντάς τον με τον ασκητικό Ιωάννη τον Βαπτιστή έλεγαν: «Ιδού άνθρωπος φάγος και οινοπότης» [7].>>

[10]. Μθ 19,20-21 :<< λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.>>

[11]. Μθ 14, 15-21: << ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε· φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.>>

[12]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Χριστιανικὴ Ἠθικὴ*, σ. 459:<<Τέλος στη διαχειριστικὴ χρῆση τῆς ιδιοκτησίας γίνεται αποδεκτὴ ἡ ὑπαρξὴ τῆς γιὰ τὴν αὐτάρκεια τοῦ πιστοῦ καὶ τὴν βοήθεια τῶν ενδεῶν.>>

[13]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Πλούτος και Πτώχεια* :<<... στην χριστιανικὴ κοινοκτημοσύνη «το δικό μου γίνεται καὶ δικό σου»>>

[14]. Μαντζαρίδης Γ., *Κοινωνιολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ*, σ. 312: << Το αναρθολογικὸ αὐτὸ πνεῦμα, που αποκλείει ἐξαρχῆς τὴν ιδιοποίησιν τοῦ πλούτου, ἐφαρμόζεται στο κοινόβιο, που ἀναγνωρίζεται ὡς ιδεώδης κοινωνία.>>

[15]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Πλούτος και Πτώχεια* :<<Στην πράξη όμως οι άγιοι της Εκκλησίας, όπως και όσοι επέλεξαν στην ζωή τους την οδό της τελειότητας προτίμησαν την φτώχεια και απέφυγαν τον ολισθηρό δρόμο του πλουτισμού.>>

[16]. Πέτρου. Σ. Ι., *Χριστιανισμός και Κοινωνία*, σσ. 369-370

[17]. Ό.π. , σ. 370 :<<Ένας από τους Πατέρες που διατύπωσαν την άποψη αυτή είναι και ο Μ. Βασίλειος. Στα κείμενα του όμως δεν βρίσκει κανείς μόνο αυτή. Αντίθετα, στην περίοδο μιας μεγάλης κρίσης, που οφείλονταν σε ένα μεγάλο λιμό που έγινε στην Καππαδοκία, εκφώνησε τρεις καταπληκτικές ομιλίες που αναφέρονται στα θέματα της φτώχειας. Σε αυτές, μεταξύ πολλών άλλων επιχειρημάτων, χρησιμοποιεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που δείχνει ότι περιστασιακά διατύπωνε διάφορες απόψεις, οι οποίες πάντοτε είχαν ως στόχο να κάμψουν στη σκληρότητα των πλουσίων.>>

[18]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, σ. 314: <<Όλοι οι Χριστιανοί καλούνται να καταπολεμήσουν τη φιλαυτία, να καλλιεργήσουν την αγάπη και να βαδίσουν στην τελειότητα.>>

[19]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Χριστιανική Ηθική II*, σσ. 454-455 : <<Η χριστιανική ζωή, ως ζωή ελευθερίας, απαιτεί αποδέσμευση από τη δυναστεία του πλούτου, που καταδυναστεύει τον άνθρωπο και τον υποτάσσει στο χρήμα.>>

[20]. Βλ. ένθεν, σ. 464:<<Ο Χριστός καλεί τον άνθρωπο να ελευθερωθεί από την απάτη και την μέριμνα του κόσμου και να δοθεί με εμπιστοσύνη στην αγάπη και την πρόνοια του Θεού.>>

[21]. Βλ. ό.π., σ. 461:<<Γι' αυτό ο πιστός πρέπει να αρκείται στα απαραίτητα για τις βασικές ανάγκες του.>>

[22]. Σχετικά ένθ., σ. 463:<<Αντίθετα, όποιος στηρίζεται σε υλικά αγαθά και νομίζει ότι είναι πλούσιος και αυτάρκης, είναι στην πραγματικότητα φτωχός και ταλαίπωρος.>>

[23]. Ό.π., σ. 461:<<Η επιθυμία αυτή δεν αφήνει τον άνθρωπο να ζήσει και να καρποφορήσει στην πίστη, αλλά τον οδηγεί σε πνευματική νέκρωση.>>

[24]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, σσ. 307-308: <<Όσοι κατέχονται από το πάθος αυτό, δεν είναι στην πραγματικότητα κύριοι αλλά δούλοι και φύλακες της περιουσίας τους.>>

[25]. Σχετικά ένθ., σ. 307:<<... η διατήρηση περιουσίας καθιερώθηκε από την ανθρώπινη πλεονεξία.>>

[26]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Χριστιανική Ηθική II, σ. 461:<<Ο πλούτος και η πολυτέλεια καλλιεργούν την έπαρση, ενώ η φτώχεια και η απλότητα την ταπείνωση.>>

[27]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, σ. 306: <<Η άνιση κατανομή του πλούτου δεν είναι φυσικό αλλά κοινωνικό φαινόμενο. Ο φτωχός δεν γεννιέται από την φύση, αλλά γίνεται από την κοινωνία και παραμένει στην κατάσταση αυτήν από την ανθρώπινη ασπλαχνία.>>

[28]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Χριστιανική Ηθική II, σ. 443:<<Το κακό που ταλαιπωρεί τους ανθρώπους και προκαλεί τα κοινωνικά προβλήματα δεν δημιουργείται από τα πράγματα αλλά από τα πρόσωπα.>>

[29]. Βλ. ό.π., σ. 461:<<Και όποιος αγαπά τον πλησίον του είναι φυσικό να μη διατηρεί πλούτη για τον εαυτό του, αλλά να τα διαθέτει για να καλύπτει τις ανάγκες εκείνου.>>

[30]. Μαντζαρίδης Γ. Ι., Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, σ. 307 :<<Όπως η τροφή είναι για ολόκληρο το σώμα, και αν περιοριστεί σε ένα μέλος του, καταστρέφει και αυτό και το σώμα ολόκληρο, έτσι και ο πλούτος είναι κοινός για όλους, και όποιος τον περιορίζει στον εαυτό του βλάπτει και τον εαυτό του και τους άλλους.>>

<https://bit.ly/3JtotYG>